

8.1 JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE – ČESKÝ JAZYK

Charakteristika vyučovacího předmětu

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Vzdělávací obor: Český jazyk

Vzdělávací předmět: Český jazyk

Obsahové, časové a organizační vymezení

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace zaujímá stěžejní postavení ve výchovně vzdělávacím procesu. Dobrá úroveň jazykové kultury patří k podstatným znakům všeobecné vyspělosti absolventa základního vzdělávání. Jazyková výuka, jejímž cílem je zejména podpora rozvoje komunikačních kompetencí, vybavuje žáka takovými znalostmi a dovednostmi, které mu umožňují správně vnímat různá jazyková sdělení, rozumět jim, vhodně se vyjadřovat a účinně uplatňovat i prosazovat výsledky svého poznávání.

Vyučovací předmět má v 1. a 3. ročníku časovou dotaci 9 hodin týdně, ve 2. ročníku 10 hodin, ve 4. a 5. ročníku 7 hodin týdně. Výuka probíhá většinou ve třídách, někdy v učebně informatiky, protože využíváme všechny dostupné výukové programy.

Vzdělávání v předmětu Český jazyk směřuje k:

- osvojení techniky čtení a psaní a její prokazování ve škole i mimo ni
- souvislému vyjadřování, správnému a kultivovanému používání mateřského jazyka
- získání významných dovedností spojených s mnohostrannou komunikací člověka v moderní společnosti
- poznání bohatostí českého jazyka, jeho slovní zásoby
- dovednosti používat elementární pravidla stylistiky v praxi
- praktickému zvládnutí základu českého pravopisu - porozumění přečtenému textu
- vytváření základních čtenářských dovedností a návyků
- získání literárněvědných poznatků, důležitých pro pochopení českého textu
- seznámení s nejdůležitějšími literárními žánry a formami
- utváření čtenářského vkusu a trvalého zájmu o četbu
- chápání funkce divadla, filmu, televize a ostatních médií

Vzdělávací obsah oboru Český jazyk má komplexní charakter, ale pro přehlednost je rozdělen do tří složek: Komunikační a slohové výchovy, Jazykové výchovy a Literární výchovy. Ve výuce se však vzdělávací obsah jednotlivých složek vzájemně prolíná.

V komunikační a slohové výchově se žáci učí vnímat a chápat různá jazyková sdělení, číst s porozuměním, kultivovaně psát, mluvit a rozhodovat se na základě přečteného nebo slyšeného textu různého typu vztahujícího se k nejrůznějším situacím, analyzovat jej.

V Jazykové výchově žáci získávají vědomosti a dovednosti potřebné k osvojování spisovné podoby českého jazyka. Učí se poznávat a rozlišovat další jeho formy. Jazyková výchova vede

žáky k přesnému a logickému myšlení, které je základním předpokladem jasného, přehledného a srozumitelného vyjadřování. Při rozvoji potřebných znalostí a dovedností se uplatňují a prohlubují i jejich obecné intelektové dovednosti, např. dovednosti porovnávat různé jevy, jejich shody a odlišnosti, třídit je podle určitých hledisek a dospívat k zobecnění.

V Literární výchově žáci poznávají prostřednictvím četby základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky. Učí se také rozlišovat literární fikci od skutečnosti. Postupně získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky i schopnosti tvořivé recepce, interpretace a produkce literárního textu. Žáci dospívají k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život.

Verbální i neverbální komunikace se může vhodně rozvíjet i prostřednictvím Dramatické výchovy, zařazené v RVP ZV jako doplňující vzdělávací obor.

Na 1. stupni je naším prvořadým cílem vytvořit žákům vzdělávací nástroje – čtení a psaní. Přitom klademe důraz na čtení s porozuměním. Žáci, kteří nastupují do školy, se již dokážou česky dorozumět. Snažíme se proto tuto jejich dovednost dále rozvíjet, obohacovat jejich slovní zásobu a seznamovat je se spisovnou podobou českého jazyka. Výuku gramatiky chápeme nikoliv jako cíl, ale jako cestu, jak díky poznávání struktury jazyka rozvíjet komunikační dovednosti.

Výchovně vzdělávací strategie:

Kompetence k učení

učitel - klade důraz na pozitivní motivaci žáka

- používá vhodné učební pomůcky / slovníky, encyklopedie, obrazové materiály, Pravidla českého pravopisu / a audiovizuální techniku
- předkládá dostatek informačních zdrojů / učebnice, pracovní texty a sešity, odborná literatura, internet/
- pomáhá žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi
- rozvíjet u žáků dovednosti potřebné k osvojování učiva
- předkládat žákům možnosti používání osvojených dovedností z jazykového vzdělávání v jiných oblastech
- vést žáky k systematickému vedení a ukládání informací
- vést žáky k aplikaci naučených pravidel pravopisu a jejich vzájemnému propojování
- seznamovat žáky s mluvnickými a literárními termíny souvisejícími s probíraným učivem

o Kompetence k řešení problémů

učitel - podněcuje žáky k tvořivému a logickému uvažování

- zadává úkoly k posílení schopnosti žáka využívat vlastních zkušeností / např. získaných
- klade důraz na analýzu přečtených textů, porovnání shod a odlišností, třídění podle hledisek, zobecnění
- vést žáky k tomu, aby samostatně nalézali pravidla, kterými se řídí probírané mluvnické jevy

-vést žáky k tomu, aby uměli nalézat chyby v textu a odůvodnit správné řešení

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- pochopení jazyka jako prostředku historického a kulturního vývoje národa, a důležitého sjednocujícího činitele národního společenství pochopení jazyka a jako důležitého nástroje celoživotního vzdělávání
- rozvíjení pozitivního vztahu k mateřskému jazyku a jeho chápání jako zdroje pro rozvoj osobního i kulturního bohatství
- rozvíjení pozitivního vztahu k mnohojazyčnosti a respektování kulturní rozmanitosti
- vnímání a postupnému osvojování jazyka jako prostředku k získávání a předávání informací, k vyjádření jeho potřeb i prožitků a ke sdělování názorů
- zvládnutí pravidel mezilidské komunikace daného kulturního prostředí a rozvíjení pozitivního vztahu k jazyku v rámci interkulturní komunikace
- samostatnému získávání informací z různých zdrojů a k zvládnutí práce s jazykovými a literárními prameny i s texty různého zaměření
- získávání sebedůvěry při vystupování na veřejnosti a ke kultivovanému projevu jako prostředku prosazení sebe sama

o Kompetence komunikativní

učitel- nabízí žákům využívání informační a komunikační technologie pro komunikaci s okolním světem

- nabízí žákům dostatek množství k porozumění textů a obrazových materiálů
- vede k formulování vlastních názorů
- vést žáky ke správné, srozumitelné stavbě větných celků, k vyprávění

o Kompetence sociální a personální

učitel - zařazuje práci ve skupině a klade důraz na vytvoření pravidel práce v týmu / organizace - práce, spolupráce, ohleduplnost, úcta / a jejich respektování samotnými žáky

- uplatňuje individuální přístup k talentovaným žákům / rozšiřující úkoly /, ale i k žákům
- s poruchami učení
- vnáší přátelskou atmosféru do procesu výuky
- posiluje sebedůvěru žáka a jeho samostatný rozvoj

o Kompetence občanské

učitel - respektuje věkové, intelektové, sociální a etnické zvláštnosti žáka

- seznámit žáky s naším slovesným dědictvím a vysvětlovat jim jeho význam
- podporovat v žácích potřebu literárního projevu, recitace, četby

o Kompetence pracovní

učitel - rozvíjí u žáka smysl pro povinnost vyžadováním přípravy na výuku, shromažďování materiálů

- kontroluje samostatné práce žáků
- vede žáky k dodržování zásad hygieny práce

Průřezová témata:

Do vyučovacího předmětu jsou integrována průřezová témata:

OSV (Rozvoj schopností poznávání, Seberegulace a sebeorganizace, Kreativita, Komunikace, Kooperace a kompetice, Řešení problémů a rozhodovací dovednosti, Hodnoty a postoje, praktická etika)

EGS (Objevujeme Evropu a svět)

EV (Lidské aktivity a problémy životního prostředí, Vztah člověka k prostředí)

MDV (Stavba mediálních sdělení)

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu

1. Stupeň LITERÁRNÍ VÝCHOVA

Očekávané výstupy – 1. období žák :

- čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku
- vyjadřuje své pocity z přečteného textu
- rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších, odlišuje pohádku od ostatních vyprávění
- pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností

Očekávané výstupy – 2. období žák

- vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je
- volně reprodukuje text podle svých schopností, tvoří vlastní literární text na dané téma
- rozlišuje různé typy uměleckých a neuměleckých textů
- při jednoduchém rozboru literárních textů používá elementární literární pojmy

1. Stupeň JAZYKOVÁ VÝCHOVA

Očekávané výstupy – 1. období žák :

- rozlišuje zvukovou a grafickou podobu slova, člení slova na hlásky, odlišuje dlouhé a krátké samohlásky
- porovnává významy slov, zvláště slova opačného významu a slova významem souřadná, nadřazená a podřazená, vyhledá v textu slova příbuzná
- porovnává a třídí slova podle zobecněného významu – děj, věc, okolnost, vlastnost
- rozlišuje slovní druhy v základním tvaru
- užívá v mluveném projevu správné gramatické tvary podstatných jmen, přídavných jmen a sloves
- spojuje věty do jednodušších souvětí vhodnými spojkami a jinými spojovacími výrazy
- rozlišuje v textu druhy vět podle postoje mluvčího a k jejich vytvoření volí vhodné jazykové i zvukové prostředky
- odůvodňuje a píše správně: i/y po tvrdých a měkkých souhláskách i po obojetných souhláskách ve vyjmenovaných slovech; dě, tě, ně, ú/ů, bě, pě, vě, mě - mimo

morfologický šev; velká písmena na začátku věty a v typických případech vlastních jmen osob, zvířat a místních pojmenování

Očekávané výstupy – 2. období žák

- porovnává významy slov, zvláště slova stejného nebo podobného významu a slova vícevýznamová rozlišuje ve slově kořen, část příponovou, předponovou a koncovku
- určuje slovní druhy plnovýznamových slov a využívá je v gramaticky správných tvarech ve svém mluveném projevu
- rozlišuje slova spisovná a jejich nespisovné tvary
- vyhledává základní skladební dvojici a v neúplné základní skladební dvojici označuje základ věty odlišuje větu jednoduchou a souvětí, vhodně změní větu jednoduchou v souvětí
- užívá vhodných spojovacích výrazů, podle potřeby projevu je obměňuje
- píše správně i/y ve slovech po obojetných souhláskách, zvládá základní příklady syntaktického pravopisu

1.stupeň KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA

Očekávané výstupy – 1. období žák

- plynule čte s porozuměním texty přiměřeného rozsahu a náročnosti
- porozumí písemným nebo mluveným pokynům přiměřené složitosti
- respektuje základní komunikační pravidla v rozhovoru
- pečlivě vyslovuje, opravuje svou nesprávnou nebo nedbalou výslovnost
- v krátkých mluvených projevech správně dýchá a volí vhodné tempo řeči
- volí vhodné verbální i nonverbální prostředky řeči v běžných školních i mimoškolních situacích, na základě vlastních zážitků tvoří krátký mluvený projev
- zvládá základní hygienické návyky spojené se psaním, píše správné tvary písmen a číslic, správně spojuje písmena i slabiky; kontroluje vlastní písemný projev píše věcně i formálně správně jednoduchá sdělení
- seřadí ilustrace podle dějové posloupnosti a vypráví podle nich jednoduchý příběh

Očekávané výstupy – 2. období žák

- čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas, rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk, podstatné informace
- zaznamenává posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení
- reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta
- vede správně dialog, telefonický rozhovor, zanechá vzkaz na záznamníku
- rozpoznává manipulativní komunikaci v reklamě
- volí náležitou intonaci, přízvuk, pauzy a tempo podle svého komunikačního záměru
- rozlišuje spisovnou a nespisovnou výslovnost a vhodně ji užívá podle komunik. situace
- píše správně po stránce obsahové i formální jednoduché komunikační žánry
- sestaví osnovu vyprávění a na jejím základě vytváří krátký mluvený nebo písemný projev s dodržением časové posloupnosti